

دوفصلنامه «پژوهش‌های نوین در آموزه‌های قرآن و سنت»

سال دوم، شماره دوم - پائیز و زمستان ۱۳۹۷؛ صص ۸۸-۶۵

ترجمه، تحلیل و نقد مقاله "یهود و یهودیت" از دایرةالمعارف لیدن

علی غضنفری^۱

ثمین شاطری^۲

(تاریخ دریافت: ۹۷/۱۱/۱۵؛ تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۹)

چکیده

از زمان چاپ اولین جلد دایرةالمعارف قرآنی لیدن، اندیشمندان مسلمان و دانشجویان رشته‌های مرتبط با علوم انسانی سعی در بررسی و نقد مقالات چاپ شده در این اثر مهم و با ارزش قرآنی داشته اند و بسیاری از مدخل‌های نگاشته شده در این دانشنامه را تحلیل و نقد کرده اند. از مدخل‌های مهم، دایرةالمعارف، مدخل "یهود و یهودیت" است که آن را آقای اُری روبین، استاد دانشگاه تِلاویو و عضو هیئت مشاوران دایرةالمعارف که خود مسئولیت نگارش ۱۵ مدخل دیگر از آن را بر عهده داشته است. یافتن نظرات وی در رابطه با نگاه اسلام به یهودیت حائز اهمیت است و در این تحقیق پس از بررسی مدخل مذکور و منابع نویسنده، می‌توان دریافت که وی با قرآن آشنایی داشته است. از طرفی نگارنده بر این باور است که اعتقادات یهودی ایشان بر مقالاتش عیان است و استفاده وی از منابعی که توسط غیرمسلمانان نگاشته شده باعث برداشت اشتباه از مبانی اسلام است. این مشکلات موجب شده که محقق بر این مدعا باشد که خوانندگان غیرمسلمان برخی از مدخل‌های این دایرةالمعارف را به علت عدم دسترسی به منابع صحیح اسلامی، دچار انحراف خواهند شد.

واژگان کلیدی: دایرةالمعارف قرآنی، لیدن، یهود، یهودیت، اری روبین، یوری روبین.

^۱ استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم ali@qazanfari.net

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم sam.shateri@gmail.com

مقدمه

به نظر می‌رسد با توجه به گرایش روز افزون غیرمسلمانان به شناخت دین اسلام و قرآن، اهمیت پرداختن به آنچه خاورشناسان در منابع اصلی مورد توجه قرار می‌دهند، دوچندان شده است. دایره‌المعارف لیدن به عنوان یکی از مهم ترین و پر مخاطب ترین اثرها اسلام پژوهی قرن اخیر، حجم وسیعی از اطلاعات را در اختیار قرآن پژوهان غیرمسلمان قرار داده است که با وجود مخاطبان بسیار آن، لزوماً تمامی مطالب آن مورد پذیرش جامعه علمی اسلامی نیست.

آقای روبین ۱۶ مدخل از دایره‌المعارف لیدن را که عبارت از بنی اسرائیل، اسرائیل، انبیا و نبوت، محمد ﷺ، یهود و یهودیت، قریش، حنیف، نژادها، توبه، حفصه، ایلاف، بقایا، کاروان، به رشته تحریر درآورده که با توجه به مندرجات قرآنی آنها حکایت از مطالعات و اطلاعات بالا ایشان در حوزه قرآن حکایت دارد.

این مدخل ها از دو جهت قابل بررسی هستند، اولاً؛ در آن مباحثی مطرح شده که نیاز به بررسی و نقد دارند و ثانیاً؛ وی عضو هیئت مشاوران دایره‌المعارف لیدن است و گرایش فکری او در تدوین برخی مداخل دایره‌المعارف تاثیر داشته است. از طرفی یهودیان همواره نسبت به مسائل مربوط به شناخت اسلام توجه و دقت خاصی داشته و با نگاه ویژه ای، اسلام را مورد نقد و پژوهش قرار داده اند. با توجه به این موضوع، ضروری است که محتوای منابعی که اکثراً توسط خاورشناسان و به ویژه یهودیان اسلام شناس به رشته تحریر درآمده اند، بررسی شده و مورد نقد و تحلیل قرار گیرند و ضرورتاً به شبهات ایجاد شده در این متون پاسخ داده شود.

آنچه پژوهشگر در پی آن است، کشف زوایای نهفته در اینباره خواهد بود و امیدوار است با توجه به شواهد این مطلب اثبات شود که نگاه مذهبی ایشان در نگارش دایره‌المعارف تاثیر داشته است و ایشان بدون توجه عمده به همه مبانی اولیه اسلام، خاصه آنچه اندیشمندان شیعی بدان دست یافته اند، در مورد برخی از اصولی ترین اعتقادات مسلمانان و حتی شیعیان قلم زده اند.

۱. بررسی نویسنده مدخل یهود و یهودیت^۱

پیش از بررسی آنچه در این مدخل نوشته شده است، لازم است با شخصیت نویسنده آن و سوابق ایشان آشنا شویم و همچنین بررسی کنیم که میزان تاثیرگذاری ایشان در دایره‌المعارف مورد نظر (EQ) چه اندازه بوده است

۲. بیوگرافی اُری روبین (یوری روبین)

اری روبین متولد سال (۱۹۴۴ میلادی) است. وی در شهرک کریات اونو از استان تلاویو در فلسطین بوده و در رشته زبان و ادبیات عربی در دانشگاه تلاویو تا مقطع دکتری تحصیل کرده است. همچنین ایشان استاد این دانشگاه است. (https://fr.wikipedia.org/wiki/Uri_Rubin) او ۴۱ سال در گروه مطالعات عربی و اسلامی دانشگاه تلاویو تدریس نموده است. (<http://www.urirubin.com/home>) و در کسوت اسلام شناسی، مترجم قرآن به زبان عبری (روبین، اری، انبیاء و نبوت، ترجمه حسن رضایی و حسین علوی مهر، مجله قرآن پژوهی خاورشناسان، ۵: ۸۱-۶۵، ۱۳۸۷) و جزء مدخل نویسان چند دایره‌المعارف بزرگ (دایره‌المعارف قرآنی لیدن، دایره‌المعارف هبریکا، دایره‌المعارف اسلام و دایره‌المعارف اسلام و جهان اسلام) است، ایشان ۱۶ مقاله برای دایره‌المعارف قرآنی لیدن نگارش کرده اند و همچنین از هیئت مشاوران این دایره‌المعارف بوده اند. (<http://www.urirubin.com/publications>) روبین در مورد تاریخ اسلام فعالیت‌های زیادی داشته که از جمله آنها می‌توان به چاپ سه جلد کتاب، با عنوان های: "محمد ﷺ، پیامبر و عربستان"، "بین کتاب مقدس و قرآن، تصویر قرآنی بنی اسرائیل" و "چشمان ناظر، زندگی پیامبر از دید مسلمانان اولیه" و ترجمه قرآن به زبان عبری در دو نوبت اشاره کرد. حضور مقالات ایشان در دایره‌المعارف اسلام و نوشتن ۴ مدخل در چاپ دوم و ۱۵ مدخل از سومین چاپ این دایره‌المعارف، در کنار نگارش ۴ مدخل مهم ابراهیم (علیه السلام)، اسلام، محمد ﷺ و قرآن در دایره‌المعارف عبری هبریکا و همچنین یک مدخل در دایره‌المعارف اسلام و جهان اسلام، نشان دهنده تاثیرگذاری تفکرات ایشان در بین اسلام پژوهان امروز است.

^۱ Rubin, Uri (۲۰۰۳) "Jews and Judaism", Encyclopedia of the Quran, Leiden, Brill

لازم به ذکر است که آقای روبین همچنان در حوزه موضوعات کتاب مقدس در قرآن و تفاسیر مشغول به تحقیق بوده و به صورت خاص روی موضوعات مربوط به حضرت ابراهیم علیه السلام، حضرت موسی علیه السلام و بنی اسرائیل تمرکز دارند. (<http://www.urirubin.com/home>) ایشان همچنین پژوهش‌هایی در رابطه با توصیف نبوت حضرت محمد صلی الله علیه و آله در قرآن و مقایسه آن با منابع غیر قرآنی داشته‌اند (رضایی هفتادر، حسن و حسین علوی مهر، تحلیل و نقد مقاله انبیاء و نبوت در دایره‌المعارف قرآن، مجله مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی، ۵۰: ۱۵۹-۱۴۱) پس یافتن ایرادات کلی وارد بر تحقیقات ایشان و انتشار آنها می‌تواند از انتشار بیشتر برداشت‌های گاه‌متفاوت با واقعیت جلوگیری کند.

۳. اری روبین و تحقیقات قرآنی

اری روبین، در سال ۱۹۶۵ به عنوان دانشجو در رشته مطالعات کتاب مقدس و تاریخ خاورمیانه وارد دانشگاه تل‌آویو شده و در سال ۱۹۶۸ در این رشته فارغ‌التحصیل می‌شوند. ایشان در همان سال تحصیل خود را در آن دانشگاه اما این بار در رشته عربی ادامه می‌دهند و در سال ۱۹۷۶ با کسب مقام ممتاز مدرک دکتری تخصصی خود در این رشته را کسب می‌کنند. عنوان تز دکتری ایشان، "Muhammad the Prophet in the Early Muslim Tradition" "محمد پیامبر در روایات صدر اسلام" بوده است. ایشان از سال ۱۹۶۹ در دانشگاه محل تحصیل خود به عنوان محقق نیز شروع به فعالیت کرده و در سال ۱۹۸۴ مدیر گروه زبان و ادبیات عربی شده و در سال ۱۹۹۴ نیز پرفسور تمام این دانشگاه لقب گرفته‌اند. آقای روبین از سال ۱۹۹۸ در حال فعالیت تحقیقاتی در دانشگاه عبری اورشلیم نیز بوده‌اند و از سال ۲۰۱۲ بازنشسته شده و به عنوان پروفیسور افتخاری در دانشگاه تل‌آویو شناخته شده‌اند.

(https://en-humanities.tau.ac.il/profile/urirubin#anchor_general_info)

اری روبین سه کتاب با عناوین ذیل نگاشته است.

۱. Muhammad the Prophet and Arabia, Variorum Collected Studies Series, Ashgate, ۱۱۱۱۲. Between Bible and Qur'an: the Children of Israel and the Islamic Self-Image. The Darwin Press, Princeton, New Jersey, ۱۹۹۹.
۲. The Eye of the Beholder: the Life of Muhammad as Viewed by the Early Muslims (a Textual Analysis), The Darwin Press, Princeton, New Jersey, ۱۹۹۵.

کتاب دوم از آثار شاخص آقای روبین است که در عنوانش واژه قرآنی "بنی اسرائیل" آمده است و به نحوه خطاب یهودیان توسط قرآن اشاره دارد. این کتاب شامل داستان‌ها و مضامین مربوط به کتاب مقدس است که در قرآن آمده‌اند. سومین کتاب نیز که اولین و معروف‌ترین اثر ایشان می‌باشد، کتاب "چشم ناظر" یا "دیده مجنون" است که در آن آقای روبین به بررسی زندگی پیامبر اسلام از دیدگاه مسلمانان صدر اسلام پرداخته است و با بازگویی داستان‌هایی از زبان مسلمانان و ایمان آورندگان اولیه در تلاش برای جستجوی حقایق تاریخی و قابل استناد است که لزوماً با آنچه مسلمانان تا به حال از زندگی پیامبر صلی الله علیه و آله بیان کرده‌اند، تطابق ندارد. (رضایی هفتاد، حسن و مهدی همتیان، ش ۲۰، صص ۸۴-۶۳)

۴. بسامد ارجاع به کتابهای نوشته شده توسط آقای روبین در دایره‌المعارف EQ

در دایره‌المعارف قرآنی لیدن ۹۸ بار، از آقای روبین نام برده شده و به نوشته‌های ایشان استناد شده است. پس قطعاً نقطه نظرات و تفکرات ایشان در کلیت آنچه دایره‌المعارف درباره قرآن ارائه کرده است، موثر بوده‌است.

مجموع ارجاعات به کتاب‌ها، مدخل‌ها و یا مقالات نوشته شده توسط آقای روبین در این دایره‌المعارف ۵۳۸ بار است که نشان از اهمیت نظر ارائه شده توسط ایشان در رابطه با موضوعات مطرح شده در مقالات این دایره‌المعارف است. همچنین می‌توان مشاهده کرد که پس از مقاله "انبیاء و نبوت"، بیشترین ارجاعات بین این مدخل‌ها به مدخل "یهود و یهودیت" شده است و این مسئله بر اهمیت آنچه در این مدخل به عنوان تصویر قرآنی یهودیان معرفی شده است می‌افزاید.

۵. بررسی مدخل یهود و یهودیت

پیش از بررسی آنچه در مدخل "یهود و یهودیت" نگاشته شده است، لازم است ساختار مدخل به صورت کلی مورد ارزیابی قرار گیرد:

مدخل "یهود و یهودیت" دارای ۱۰ بخش است که اولین آنان واژه شناسی اولیه قبل از ورود به مبحث بوده و آخرین قسمت نیز همان منبع شناسی است لازم است توجه شود که بیشترین حجم از مدخل به عنوان "یهودیان قرآن و زندگی محمد صلی الله علیه و آله" اختصاص یافته است و نویسنده

بیشترین تمرکز خود را بر مطرح کردن آیات مرتبط با وقایع رخداد ما بین پیامبر و یهودیان مبذول داشته است.

- نقد ساختار مدخل

استفاده از قسمت واژه شناسی پیش از ورود به بحث و توضیح کامل و دقیق در مورد با واژه "یهود"، ریشه شناسی آن و بررسی کاربردهای قرآنی آن و سپس بررسی کاربردهای تقریباً همسان آن با واژه "بنی اسرائیل" و جستجوی دلیل این کاربرد قرآنی، از محاسن ساختاری مدخل به شمار می آید.

هرچند عناوین مدخل و نسبت حجم آنها به یکدیگر، نشان از حوزه مطالعاتی نویسنده دارند. به هنگام خواندن متن مدخل، این احساس به خواننده منتقل می شود که نویسنده متن مدخل را ابتدا به صورت کامل نوشته است، سپس برای زیبا شدن کار، به برخی قسمت ها عنوان داده است. در واقع کل متن مدخل، متنی منسجم است که از واژه شناسی شروع شده و با انتقادات امروزی پایان می یابد و با توجه به علاقه مطالعاتی نویسنده، به قسمت اتفاقات مربوط به تاریخ اسلام و برخوردهای پیامبر اسلام با یهودیان، شرح و بسط بیشتری می گیرد. در صورتی که انتظار آن بود که به هر قسمت به اندازه اهمیت آن پرداخته شود.

از جهت دیگر این اشکال به عناوین وارد است که عنوان بندی جامع و مانع نیست، بلکه عناوین به تکمیل یکدیگر نیاز دارند. برای مثال عنوان: ۳ عنوان اولیه یعنی "یهودیان به عنوان مومنان"، "یهودیان به عنوان گناهکاران" و "یهودیان و گناهان ضد اسلامی" یک مطلب کلی را که شرح تناقضات قرآنی در جبهه گیری مقابل یهودیان است، تشریح می کند و آیاتی که نویسنده در این عناوین به آنها اشاره داشته است، مکمل یکدیگر بوده و در ادامه آیات قبلی هستند.

متن مدخل "یهود و یهودیت" متنی منسجم است که تمامی قسمت های آن از ابتدا تا انتها هدف خاصی را دنبال می کنند و نویسنده به خوبی توانسته در طول مدخل با استفاده از ارجاعات فراوان به آیات قرآن، خواننده را متقاعد کند که به نتیجه حاصل شده برای او از بررسی تفاسیر آیات قرآنی برسد ولی نداشتن درک عمیق از محتوای آیات قرآن و نداشتن اعتقاد به مبانی فکری و اعتقادی اسلام، ایشان را از تحلیل صحیح و بدون ایراد از مباحث مطرح شده در مدخل بازداشته است. همچنین باید توجه داشت که آقای روبین به جای استفاده از عبارت "تصویر قرآنی

یهودیان"، از اصطلاح "یهودیان قرآنی" استفاده کرده اند که چندبار در این مدخل به کار رفته است. ایشان در این مدخل به ۲۱۱ آیه از قرآن کریم استناد کرده اند.

۶. واژه شناسی

آقای روبین در قسمت آغازین مدخل که همان واژه شناسی یا ترمینولوژی است، توانسته است خواننده را با ادبیات موضوع آشنا کند. در این بخش بیان می‌کنند که واژه "یهود"، ۷ بار در قرآن تکرار شده و واژه‌های "هود"، "یهودی" و "هادوا" به نیز به ترتیب ۳، ۱ و ۱۰ بار در قرآن تکرار شده اند. وی برای خواننده شرح داده است که برای یافتن نظر قرآن درباره "یهود و یهودیت" به جز از ترکیبات ریشه "ه-ود"، باید به تکرارهای "بنی اسرائیل" و "اهل کتاب" نیز رجوع کرد. نویسنده در این بخش دلیل مخاطب قرارگرفتن یهودیان به عنوان بنی اسرائیل را نیز تشریح می‌کند و بیان می‌دارد که قرآن از آنجا این تعبیر را برای مسیحیان به کار می‌برد که می‌خواهد به نیاکان ایشان اشاره کند ولی در مورد یهودیان از آن جهت به کار رفته که قرآن می‌خواهد این مطلب را برساند که عاقبت پسران قدیمی اسرائیل تا نسل آنان ادامه پیدا کرده است.

-نقد بخش واژه شناسی

البته دو وجه تسمیه ذکر شده برای نسبت دادن عبارت "بنی اسرائیل" به یهودیان و مسیحیان، چندان تفاوتی با هم ندارند و این که چرا ایشان این دو گروه را از هم جدا دانسته اند توضیح لازم دارد.

۷. یهودیان به عنوان مومنان

در ادامه نویسنده به شرح دیدگاه قرآن درباره یهودیان می‌پردازد و در اولین جمله از اولین عنوان یعنی بخش مربوط به "یهودیان به عنوان مومنان"، نظر کلی خود نسبت به موضوع مدخل را کاملا واضح بیان می‌کند: "تصویر یهودیان قرآنی، یک دست نبوده و مواجهه با آنان دوگانه است. The image of the qurānic Jews is far from uniform and the attitude towards them is (") (ambivalent)

ایشان به عنوان جمله معترضه بیان می‌کنند که "حقیقتا هر تم دیگر قرآنی تحت تاثیر این مطلب قرار گرفته است و برخورد قرآنی با یهودیان دم دمی است". پس از این جمله آغازین، آقای روبین در تمام داستانها و تعاریف مربوط به یهودیان در مدخل، همین جمله را شرح می‌دهند. گویی

تمامی مطالب بیان شده مدخل در جواب این سوال است که: "چرا تصویر قرآنی یهودیان دو وجهی است؟" وی بیان می‌دارد که یهودیان در قرآن یک بار به عنوان مومن واقعی معرفی می‌شوند و بار دیگر به عنوان کافران.

ایشان معتقدند دلیل این که اهل کتاب در جای دیگری از قرآن "اهل ذکر" خطاب شده اند، آن است که در آنجا با آنان به عنوان متخصصان معتبر در امر نبوت و پیامبری برخورد می‌شود و به مخاطبان شکاک پیامبر قرآنی گفته می‌شود که با اهل ذکر مشورت کنند و متوجه شوند که خداوند حتما پیامبران هایی می‌فرستد، همانگونه که در گذشته فرستاده است. وی این بخش را اینگونه ادامه می‌دهد که حتی در آیه (یونس: ۹۴) از خود پیامبر قرآنی هم خواسته می‌شود که اگر نسبت به وحی پیامبرانه نازل شده به خودش در شک است، از کسانی که پیش از او کتاب خوانده اند مشورت بگیرد.

۸. یهودیان به عنوان گناهکاران

آقای روبین این بخش از مدخل را در ادامه عنوان پیشین بیان می‌کنند و در ابتدای پاراگراف می‌نویسند: "اما قرآن بیشتر درگیر گناهکاران در بین یهودیان است و مقابله با آنان بیشتر شکل مواجهه ای عهد جدید با آنان را به خود گرفته که در آن (عهد جدید) یهودیان برای آزار و به قتل رسانیدن انبیاء خود مواخذه می‌شوند." وی معتقد است که قرآن گناه قتل و آزار پیامبران را به بیشتر به پسران اسرائیل نسبت می‌دهد. مسیحیان نیز قسمتی از این گناه را برعهده دارند چون پیامبرانی را که برای یهودیان فرستاده شده اند، تکذیب کردند. همچنین قرآن کسانی که به برخی از انبیاء ایمان آوردند درحالی که برخی دیگر کافر شدند را محکوم می‌کند.

-نقد کلی بر مطالب مطرح شده در "یهودیان به عنوان گناهکاران"

باید توجه شود که نویسنده تعداد زیادی از آیات قرآن را بدون دسته بندی خاص و یا تحلیل معنایی و استخراج یک اصل نهایی، در بین جملاتشان استفاده کرده اند و این امر سبب شده تا نویسنده سردرگم شود و ذهن وی سیر منطقی موجود بین آیات مطرح شده را درک نکند. ایشان برای اثبات هر جمله خود، یک یا چند آیه از قرآن بیان کرده اند و این مسئله که نشانه ای از تسلط بالای ایشان بر موضوعات آیات قرآنی است، قابل تقدیر است اما این شیوه انتقال مطلب، به غیر از ایجاد خستگی در ذهن خواننده، توان تحلیل مطالب و نتیجه گیری را نیز از او می‌گیرد.

۹. نقد اتهام روبین به قرآن در رابطه با عدم اعتقاد مسیحیان به پیامبران بنی اسرائیل

در این قسمت آقای روبین ادعا دارند که طبق قرآن مسیحیان برخی پیامبران یهود را قبول نداشته‌اند و برای اثبات این ادعا آیه را می‌آورند. که ارتباطی به ایمان نداشتن مسیحیان به پیامبران یهود ندارد، بلکه آیه به صورت کلی بیان می‌کند که یهود و نصارا حقانیت یکدیگر را انکار می‌کنند و البته خود ایشان نیز در ادامه می‌نویسند که در آیه بیان شده که آنان عقیده یکدیگر را اشتباه می‌دانند، ولی وی آیه را نیاورده‌اند و این مطلب با توجه به ابتدای بحث در ذهن خواننده می‌آید که این مطلب که مسیحیان برخی پیامبران یهودی را قبول نداشته‌اند، از متن آیه استنباط شده است و دلیل انکار شریعت یهودیان توسط مسیحیان است.

نویسنده در ادامه می‌نویسد که مسیحیان این کار را با وجود این انجام می‌دهند که کتابشان را می‌خوانند و این قسمت از مطلبشان عین ترجمه آیه (بقره: ۱۱۳) است که در آن ارتباط تمامی پیامبران فرستاده شده از جانب خداوند اثبات شده است. سپس می‌گویند که این مطلب مثل موارد دیگر از آیات قرآنی است که کافرانی را به اعتقاد برخی پیامبران و انکار برخی دیگر از ایشان محکوم می‌کند. ایشان در این قسمت آیات (نساء: ۱۵۱-۱۵۰) را شاهد می‌آورند که ربطی به یهودیان و مسیحیان ندارد و خداوند این مطلب را به صورت کلی بیان کرده است.

۱۰. یهودیان و گناهان ضد اسلامی

آقای روبین در این بخش می‌نویسند که از دیدگاه قرآن، گناهانی که یهودیان با وجود داشتن آیین و کتاب انجام می‌دادند، در زمان اسلام هم ادامه پیدا می‌کند و این مسئله سبب پیامدهای ضد اسلامی می‌شود. ایشان معتقدند که در آیات مربوط به تحریف به این مطلب پرداخته شده است. با توجه به آیات قرآن مومنان یهودی نسخه‌های ساختگی خود را می‌فروختند و در یک آیه هم عمل تحریف به صورت زبانی صورت گرفته و توسط کسانی انجام شده که کتاب را با تغییر می‌دهند و ادعا می‌کنند که این شکلی صحیح از کتابشان است. ایشان می‌نویسند که در قرآن، همه این کارهای یهودیان برای منحرف کردن و مقابله با مسلمانان و پیامبرشان است.

- نقد "گناه یهودیان" در رابطه با تحریف کتاب خود

ایشان در این بخش، بدون ارائه منبع یا سند، نظر خود را در این رابطه که از منظر قرآن، همه تحریفاتی که یهودیان در مورد کتاب خود انجام دادند، برای مقابله با مسلمانان و پیامبرشان بوده

بیان می‌کند. حال این سوال باقی می‌ماند که تحریف تورات توسط یهودیان چه ارتباطی به مسلمانان و پیامبرشان داشته است. طبعاً نتیجه اخذ شده از سوی ایشان که بدون ارائه منبع یا سند، مطرح شده است، اثبات نمی‌شود.

۱۱. جدایی از یهودیان

آقای روبین در عنوان بعدی مدخل می‌نویسند: یکی دیگر از جنبه‌هایی که یهودیان به عنوان دشمن مؤمنان تصویر می‌شوند، در آیاتی است که تمایل به جداشدن مسلمانان از یهودیان و همچنین مسیحیان مطرح شده است. وی آیاتی را مطرح می‌کند که دوست گرفتن از یهودیان و مسیحیان را به مسلمانان هشدار می‌دهد. در این آیات تاکید شده است که یهودیان و مسیحیان دوستان هم هستند و هرکس با آنان دوستی کند، مثل آنها می‌شود. ایشان معتقدند که بقیه آیات، خط واضح تری بین قانون جایگزین پیشنهادی (شریعت قرآن) و آنچه به عنوان تمایلات شیطانی (اهواء) اهل کتاب معرفی شده است، می‌کشند. برخی به داستان تغییر قبله مربوط می‌شود که در آیه (بقره: ۱۴۵) آمده است. در این آیه اهل کتاب و مسلمانان قبله یکدیگر را انکار می‌کنند و به پیامبر توصیه می‌شود که از اهواء اهل کتاب پیروی نکند. در آیه ای دیگر نیز اشاره شده که بحث بر سر قبله زمانی شروع می‌شود که مسلمانان قبله اصلی خود را رها کردند، همانی که اهل کتاب به آن عادت داشتند و قبله ای دیگر به کار گرفتند. که این سبب شد تا مردم سفیه تعجب کنند که چه چیز سبب شد تا مومنان قبله قبلی خود را رها کنند و قبله جایگزین که مکه است انتخاب نمایند.

-نقد (انتخاب نامناسب واژه قبله اصلی)

در جملات پیش آقای روبین در خلال بحث درمورد آیات تغییر قبله مسلمانان، نوشته اند که بحث بر سر قبله از زمانی شروع شده که مسلمانان "قبله اصلی" خود را رها کرده اند، البته ایشان بار دیگر که قصد ارجاع به اولین قبله مسلمانان را دارند، از واژه "قبله قبلی" استفاده کرده اند، اما این از جهت نشان دادن تقدم و تاخر دو قبله نسبت به هم است. در واقع وقتی ایشان در اولین برخورد از واژه "original" به عنوان صفت قبله اول مسلمانان استفاده کردند، این تصور در ذهن خواننده به وجود خواهد آمد که قبله تعیین شده توسط خداوند همان قبله اول بوده و پس از آن نیز اگر قبله ای انتخاب شده است، نسبت به آن، فرعیت داشته است.

نویسنده در ادامه مدخل بیان می‌کند که علی‌رغم آنکه یهودیان و مسیحیان آرزو می‌کنند که پیامبر قرآنی، آیین آنان را قبول کند، ولی خداوند به او می‌گوید که بگویند تنها از راه راست و هدایت خداوند تبعیت می‌کند. چنین مطلبی در دیگر آیات قرآن نیز تکرار شده است. وی می‌نویسد که ابراهیم در قرآن به عنوان حنیف معرفی شده، یعنی نه یهودی و نه مسیحی است، بلکه وی یکتاپرست بوده است. روبین سپس در رابطه با حنیفیت ایشان به آیاتی استناد جسته است. اری روبین به صورت کاملاً ناگهانی وارد بحث حنیفیت حضرت ابراهیم شدند. البته از آنجا که عنوان این بخش "جدایی از یهودیان" بود و ایشان طرح کلی ای که برای طرح در این بخش داشتند، ارائه آیاتی از قرآن بود که میان مسلمانان و یهودیان خطی ترسیم کرده و آنان را از یکدیگر جدا می‌سازد، می‌توان گفت که اشاره به بحث دین حضرت ابراهیم عليه السلام و غیر یهودی-مسیحی بودن آن، ربطی به موضوع نداشته است، اما ایشان بیش از حد لازم روی این موضوع توقف کرده و این مسئله را همچون در مدخل "انبیاء و نبوت" به صورتی نیمه اجمالی بیان می‌کند. لازم است تذکر داده شود که ایشان در مدخل "محمد صلى الله عليه وآله وسلم" به صورت تفصیلی بخشی را به دین حضرت ابراهیم عليه السلام و نظر آیات قرآن در رابطه با ارتباط یهودیان، مسیحیان و مسلمانان با ایشان اختصاص داده اند.

۱۲. عذاب یهودیان

در این بخش از مدخل "یهود و یهودیت" نویسنده اشاره می‌کند که پاسخ به انکار پیامبر اسلامی توسط یهودیان، تنها شامل فعالیت‌های متعصبانه نشده بلکه شامل فشار نظامی نیز می‌شود. که در آیه (عنکبوت: ۲۶) به روش اخیر (فشار نظامی) اشاره شده است. در آن آیه به پیامبر قرآنی توصیه شده که با اهل کتاب با روش نیکو مناظره و مباحثه کند، به جز آنانی که ناعادلانه عمل می‌کنند. این مسئله نمایانگر آن است که ستمکاران از میان اهل کتاب مستحق اقدامات خشن هستند، حتی در مواردی نیز جنگ با آنان رواست. آیات دیگر نیز کلاً امید به متقاعد شدن یهودیان را نفی کرده و مجازات‌هایی که آنان برای ایمان نداشتنشان مستحق هستند، تشریح می‌کند. با توجه به برخی آیات، مجازات در آینده ابدی، منتظر یهودیان است. همچنین آقای روبین می‌نویسد که قرآن به پیامبر مومنان می‌گوید که خداوند در نهایت و در زمانش با یهودیان برخورد می‌کند. اما ارتباط بین یهودیان و مسلمانان، چنانچه در دیگر آیات تشریح شده است، واضحاً جنگ

طلبانه است. در پایان این بخش نیز گفته شده که قرآن به جز از شکست نظامی اهل کتاب، به وضعیت اجتماعی آنان اشاره می‌کند: آنان تحت سلطه اسلام خواهند بود و باید جزیه پرداخت کنند و نیز از جهت اجتماعی همواره زیر دست مومنان باقی بمانند.

۱۳. یهودیان قرآنی و زندگی محمد ﷺ

آقای رویین معتقدند که ارتباط درهم تنیده یهودیان قرآن و زندگی محمد ﷺ در حوزه مربوط به زندگینامه نویسی پیامبر فراهم شده است. ایشان بیان می‌کنند که یکی از اولین بیوگرافها محمد ﷺ متعلق به ابن اسحاق است که بهترین گزارش ویرایش شده آن، ویرایش مربوط به ابن هشام است. گردآوری ابن اسحاق تبدیل به مدلی برای تاریخ نویسان آینده جهت نقل جنبه‌های عظیمی از رفتار پیامبر شد. کتاب او، گریزهای زیادی به آیات قرآن مرتبط با یهودیان زده است و بیشترین آنها نیز مربوط به زمان حضور محمد ﷺ در مدینه و در ارتباط با تاریخ یهودیان قبایل آن شهر به نام های قینقاع، نضیر و قریظه هستند.

سپس ادامه می‌دهند که ابن اسحاق در شرحش برخی معاهدات پیش از اسلام که بین قبایل یهودی و ساکنان عرب مدینه (اوس و خزرج) بسته شده بود، آورده است. وی در این باره آیه (بقره: ۸۵) را متذکر شده است و می‌نویسد که این آیه بنی اسرائیل را مخاطب قرار داده و از آنان بابت کشتن مردم و بیرون راندن برخی از ایشان از خانه‌هایشان ایراد می‌گیرد و آن را مقاومت غیرقانونی در برابر خودشان می‌داند. ابن اسحاق این آیه را با درگیری‌هایی که بین متعهدان یهودی و عرب مدینه در دوران قبل از اسلام رخ داده است، مرتبط می‌کند.

نقد تفسیر آقای رویین (بقره: ۸۵)

محمدجواد مغنیه در تفسیرکاشف می‌نویسد که این آیه در ارتباط با آن نازل شده است که یهودیان در جنگ‌هایی علیه برادران یهودی خود از دیگر قبایل می‌جنگیدند و آنان را به قتل می‌رساندند اما اگر در همان جنگ‌ها ایشان اسیر می‌شدند، عطف‌فشان نسبت به ایشان برانگیخته می‌شد و او را آزاد می‌ساختند و اسیر بودن هم کیششان را حرام می‌دانستند و به بعضی از تورات عمل کرده و بعضی دیگر از آن را (نکشتن برادران دینی خود) وامی‌گذاشتند. (مغنیه، محمدجواد، ج ۱، ص ۱۴۵)

آقای رویین ادامه می‌دهند که اولین قبیله یهودی که توسط پیامبر شکست داده شد، قبیله قینقاع بود. وی به استشهاد ابن اسحاق به (آل عمران: ۱۲) اشاره می‌کند که در آن کافران خطاب می‌شوند.

ایشان بیان می‌کنند که با توجه به عاقبت این قبیله، به آنان گفته شده که باید از بین بروند و همگی وارد جهنم شوند. هرچند این آیه یهودیان را به صورت مخصوص ذکر نمی‌کند، اما ابن اسحاق آن را مربوط به آنان دانسته تا غضب خداوند را با یهودیان متکبر قینقاع با مثال روشن ساخته باشد.

۱۴. نقد تفسیر آقای رویین از (مائده: ۱۱)

علامه طباطبایی در رابطه با آیه ۱۱ سوره مائده می‌نویسند: که این مضمون قابل انطباق بر وقایع متعددی بین مسلمانان و کفار مانند غزوه‌های بدر، احد و احزاب و ... است و به صورت ظاهری می‌توان گفت که مراد آن تلاشی است که مشرکان جهت قتل مومنان و محو کردن آثار دین اسلام و توحید کرده‌اند. و آنچه بعضی از مفسران ذکر کرده‌اند آن است که مراد از آن تلاش برخی مشرکان برای قتل پیامبر و تلاش بعضی یهودیان برای خیانت به وی است، به ظاهر لفظ نزدیک نیست. (طباطبایی، محمدحسین، ج ۵، ص ۲۳۸)

ذیل همین آیه در تفسیر المنار، چنین آمده است، روایت اول اینکه شخصی برای قتل حضرت رسول فرستاده شد و شمشیر به دست بالای سر ایشان ایستاد درحالی که پیامبر شمشیر نداشتند و تنها بودند و از ایشان پرسیدند که چه کسی تو را نجات می‌دهد؟ حضرت فرمودند: الله پس شمشیر از دست او افتاد و حضرت آن را گرفتند و گفتند چه کسی تو را نجات خواهد داد؟ گفت: تو بهتر از من باش؛ پیامبر از وی پرسیدند که شهادت می‌دهی که خداوند یکی است و من فرستاده اویم؟ پاسخ داد که با تو عهد می‌بندم که تو را نکشم و با گروهی که تو را بکشند نیز همراهی نکنم.

دومین روایت ذکر شده توسط صاحب تفسیر المنار نیز آن است که این آیه در داستانی بین پیامبر و قبیله بنی نضیر نازل شده است، زمانی که ایشان همراه ابوبکر، عمر و علی رضی الله عنهم برای مسئله دیه قتل دو مرد از بنی کلاب نزد بنی نضیر رفته بودند. آنان از پیامبر می‌خواهند که بنشینند تا کار را پیگیری کنند و در روایت آمده است که چون ایشان کنار دیواری نشستند، نضیریان این وضعیت را بهترین فرصت برای خیانت به ایشان یافتند و حی بن اخطب به ایشان گفت که سنگی به سویش بیندازید و او را بکشید و از آن پس شری نخواهید دید. پس تصمیم گرفتند که چنین کنند ولی جبرئیل پیامبر را مطلع کرد و ایشان رفتند. (رشید رضا، المنار، ج ۶، ص ۲۲۸)

آقای روبین در ادامه می‌نویسد که آیاتی از قرآن به برخی مردم نامشخصی که درباره "الساعه" سوال می‌کنند اشاره دارد و ابن اسحاق بازم آنان را یهودی دانسته و لیستی از اسامی آنان تهیه کرده است. به عنوان آخرین مثال از روایات، ابن اسحاق می‌نویسد که از نظر وی حتی سوره توحید نیز که اظهار یگانگی مطلقه خداوند است، در پاسخ به سوالات آزاردهنده یهودیانی خاص از محمد صلی الله علیه و آله نازل شده است.

۱۵. نقد ادعای نزول قرآن در پاسخ به پرسش های یهودیان

اینکه در بسیاری از آیات قرآن به سوالات یهودیان پاسخ داده شده است، با توجه به موقعیت مسلمانان در مدینه و زندگی ایشان در کنار اقوام یهود و سوالات مطرح شده از طرف ایشان در این مدت، مسئله عجیبی به نظر نمی‌رسد. پس اینکه از نظر ابن اسحاق دسته ای از آیات در این تقسیم بندی گنجانده شده و در پاسخ به بهانه جویی های یهودیان نازل شده اند، اثبات کننده مطلب خاصی نیست. آقای روبین به صورت کلی و با اشاره به چند آیه از قرآن مطالبی پراکنده در رابطه با برخورد حضرت رسول صلی الله علیه و آله با یهودیان در مدینه را بیان کردند. ایشان با اشاره به چند آیه که ابن اسحاق آنان را به قبایل یهودی مدینه نسبت داده است و بدون در کنار هم گذاشتن وقایع و توجه به زمان و ترتیب نزول آنها، خواننده را با این ایده که همواره بین پیامبر و یهودیان مدینه رابطه ای خصمانه وجود داشته و پیامبر در این روابط به جهت کثرت مسلمانان در مدینه از موضع قدرت عمل کرده و حق یهودیان را خورده است، رها می‌کند!

به نظر نگارنده لازم است داستان شیوه برخورد پیامبر با یهودیان مدینه مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. برای رسیدن به این مطلوب، داستان مواجهه سه قبیله یهودی حاضر در مدینه در زمان هجرت پیامبر یعنی بنی قینقاع، بنی نضیر و بنی قریظه را در کتاب "تاریخ سیاسی اسلام، جلد اول (سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله)" نوشته آقای رسول جعفریان، که مواجهه تحلیلی با روایات تاریخی نیز دارد، بررسی کنیم. در فصل ششم این کتاب، "یعنی جنگ های رسول خدا صلی الله علیه و آله و در بخش رخدادهای میان دو جنگ بدر و احد، به مطالب مطرح شده توسط آقای روبین در رابطه با قبیله بنی قینقاع اشاره شده است. با تحلیل و بررسی داستان ها می‌توان دریافت که تا زمان محاصره بنی قریظه، پیامبر دو بار از نقض عهد یهودیان چشم پوشی کرده بود.

به علاوه، خطای یهودیان بنی قینقاع و بنی النضیر در حد جرم قریظیان نبود. چرا که آنان در بدترین شرایط (محاصره مسلمانان توسط احزاب) نقض عهد کرده و به مسلمانان و شخص رسول ﷺ توهین کردند. همچنین آنان در صورتیکه با همراهی مشرکان پیروز می‌شدند، یک مسلمان را در مدینه زنده نمی‌گذاشتند. از طرفی اصولاً حیات سیاسی اسلام در گرو حفظ معاهداتی بود که با قبایل اطراف داشت و پیمان شکنی هرروز ایشان و گذشتن رسول خدا ﷺ از پیمان شکنان، زمینه را برای نقض عهدهای مکرر آماده می‌کرد. پس در صورت درگذشتن پیامبر از نقض عهد قریظیان، شرایطی پیش می‌آمد که زندگی برای مسلمانان در مدینه ناممکن می‌شد. (جعفریان، رسول، ص ۵۶۹)

۱۶. یهودیان قرآنی^۱ و جامعه اسلامی

آقای روبین مدخل را اینگونه ادامه می‌دهند که یهودیان گناهکار قرآنی، نهایتاً به مدلی شیطانی تبدیل شده‌اند که جامعه اسلامی باید از آنان برحذر باشد. این نتیجه تفسیر آیاتی از قرآن است که در آنها به مردمی که در اثر جنگ‌های داخلی گروه‌گروه شده‌اند اشاره شده است. این آیات به پیامبر قرآنی دستور می‌دهد تا از آنان جدا شوند. مفسران این گروه را مسیحیان و یهودیان تشخیص داده‌اند. همچنین اینگونه نشان داده می‌شود که جامعه اسلامی باید مراقب باشد که از تجربیات ناسازگاری یهودی-مسیحی پیروی نکند. این هشدارها بیشتر در برابر گروه‌های مرتدی چون خارجی‌ها و قدریان که بابت معرفی کردن گروه‌های انشعابی یهودی به جامعه اسلامی متهم هستند، صورت گرفته است. هرچند معرفی ایده‌های یهودی بیشتر در رابطه با منشاء ایجاد شیعیان، یعنی عبدالله بن سبأ و مختار ثقفی است

در اینجا آقای روبین به ورود ایده‌های یهودی به اسلام توسط عبدالله بن سبأ اشاره می‌کند و ایجاد شیعیه را ورود اندیشه‌های یهودی به حوزه اسلام می‌داند. در کتاب "عبدالله بن سبأ و اساطیر اخری" با دقت و ریزینی علامه عسگری جهت بررسی کتب و منابع و ماخذ آنها، مشخص می‌شود که تاریخ طبری قدیمی‌ترین کتابی است که داستان‌های عبدالله بن سبأ را به تفصیل بیان کرده و در عین حال راوی داستان را نیز معین نموده است و تمامی کتاب‌های بعد از آن این داستان را از طبری گرفته‌اند. حال باید دید که طبری چه منبعی را برای این داستان ذکر نموده

^۱ توجه شود که هنگام استفاده از این اصطلاح آقای روبین به سیمای قرآنی یهودیان اشاره دارند

است. طبری تمام روایات و داستان‌های مربوط به عبدالله بن سباء را تنها از سیف بن عمر تمیمی کوفی نقل کرده است و علامه عسگری با بررسی کتب رجالی و شرح حال به این نتیجه گیری دست می‌یابد که سیف بن عمر تمیمی کوفی دارای وثاقت نیست. (عسگری، مرتضی، ج ۱، ص ۷۴)

اکنون این پرسش بدون پاسخ است که چگونه یک انسان یهودی زاده، جرأت دارد بدون توجه به گرایش خلفا و بیشتر مردم، در همه جا و همه شهرهای مهم رفت و آمد کند، مردم را علیه حکومت تحریض و تشویق نماید و به جنگ وادارد، ولی هیچکدام از خلفا با او هیچ کاری نداشته باشند؟ علاوه بر اینکه چرا آثار و نشانه‌های دیگر انتصاب علی علیه السلام، کنار گذاشته شده و به قول عبدالله سباء توجه می‌شود؟ به بیان دیگر مگر تنها نشانه جانشینی علی علیه السلام همین حدیث است؟ چه شده که فقط این حدیث به عنوان علت ذکر شده است؟ (غضنفری، علی، ص ۶۴)

در کتاب "الفتنه الكبرى" بیان می‌کند: "بهتر این است که در چنین موردی خویشتن داری و احتیاط و دوراندیشی کنیم و مسلمانان صدر اسلام را بزرگتر از آن بدانیم که مردی یهودی از پدری یهودی و مادری سیاه از صنعا بیاید و نه به میل خویش، بلکه به قصد نیرنگ مسلمان شود و دین و عقل و سیاست و دولت مسلمانان، آغاز اسلام را به بازی گرفته و آنان را بر علیه خلیفه بشوراند و وادار به کشتن خلیفه کند و نیز آنان را به احزاب مختلف منقسم سازد. (طه حسین، بی تا، ج ۱، ص ۱۴۲)

۱۷. یهودیت قرآنی و تحقیقات جدید (مدرن)

آقای روبین می‌نویسد؛ محققان جدید، بر این عقیده اند که نقطه انفصال برای تحلیل تاریخی ارتباطات محمد صلی الله علیه و آله و یهودیان مدینه، برخورد قرآن با یهودیان است. همچنین مدخل را با این مطلب به پایان می‌برد که در دیدگاه انتقادی که به تازگی توسط برخی محققان مطرح شده است، گفته می‌شود که قرآن شکل نهایی خود را در دورانی بسیار دورتر از دوران پیامبر اسلام و حتی شاید در غیر عربستان به خود گرفته است.

نقد "یهودیان قرآنی و تحقیقات مدرن"

در این جا نویسنده بجای مطرح کردن برخی موضوعات جدید و به روز در رابطه با قرآن و ارتباط آن با یهودیان، بیشتر به بازگو کردن نظرات خود و یا دیگر مستشرقان در ارتباط با روایات مرتبط با آیات قرآنی نازل شده درباره یهودیان پرداخته است. گفتنی است، در این قسمت مباحث مطرح شده در قرآن در رابطه با یهودیان و اعتقادات آنان را کنار گذاشته و تنها شبهه‌ها و تشکیک

های مطرح شده از سوی مستشرقان در رابطه با روایات تاریخ اسلام و یهودیان مطرح کرده اند. وی حتی در آخرین جملات مدخل، مسئله "جمع قرآن" مطرح می‌کند و چون فرصت برای ارائه پاسخی به شبهه ایجاد شده در پایان مدخل وجود ندارد، خواننده با این ایده تنها گذاشته است طبعاً اگر مراجعه کننده به این مدخل مطالعات جانبی پیرامون آن نداشته باشد، آن را به عنوان پیش فرض در ذهن خود وارد می‌کند.

۱۸. منابع آقای روبین در مدخل

جدول شماره ۱: (نام کتب و مقالات استفاده شده توسط آقای روبین جهت نگارش مدخل

یهود و یهودیت)

ردیف	نام کتاب	نویسنده	دین
۱	صحیح	بخاری	مسلمان
۲	مسند	ابن حنبل	مسلمان
۳	سیره	ابن اسحاق	مسلمان
۴	احکام اهل الذمه	ابن قیم الجاوزیا	مسلمان
۵	درالمتثور	سیوطی	مسلمان
۶	Muslim writers on judaism and the hebrew bible from Ibn rabban to Ibn hazm	C. adang	یهودی ^۱
۷	Muhammad and the jews	A Barakat	مسلمان
۸	Muhammad and the medinan jews	R. S. Faizer	مسلمان ^۲

^۱ https://en.wikipedia.org/wiki/Camilla_Adang

^۲ https://www.h-net.org/people/person_view.php?id=۱۲۴۴۱۸

یهودی ^۱	M. Gil	The origin of the jews of yathrib	۹
یهودی ^۲	S. D. Goitein	jews and arabs, Their contacts through the ages	۱۰
مسیحی ^۳	G. R. Hawting	al-Mukhtar b. Abi Ubayd	۱۱
مسیحی ^۴	M. G. S. Hodgson	Abd Allah b. Saba	۱۲
مسیحی ^۵	R. S. Humphreys	Islamic History. A framework for inquiry	۱۳
یهودی ^۶	M. J. Kister	The massacre of Banu Qurayza	۱۴
یهودی ^۷	Lane M. Lecker	jews and Arabs in pre and early Islamic Arabia	۱۵
یهودی ^۸	Lane M. Lecker	Muslims, Jews and pagans. Studies on early Islamic Medina	۱۶
یهودی ^۹	B. Lewis	The Jews of Islam	۱۷
یهودی	U. Rubin	Between the Bible and Quran. The children of Israel and the Islamic self-image	۱۸
یهودی	U. Rubin	the constitution of Medina, some notes	۱۹

^۱ https://en.wikipedia.org/wiki/Moshe_Gil

^۲ https://en.wikipedia.org/wiki/Shelomo_Dov_Goitein

^۳ https://en.wikipedia.org/wiki/G._R._Hawting

^۴ https://en.wikipedia.org/wiki/Marshall_Hodgson

^۵ https://en.wikipedia.org/wiki/R._Stephen_Humphreys

^۶ https://en.wikipedia.org/wiki/Meir_Jacob_Kister

^۷ <http://huji.academia.edu/MichaelLecker>

^۸ https://books.google.com/books/about/Muslims_Jews_and_Pagans.html?id=_RqtAEAACAAJ&source=kp_book_description

^۹ https://en.wikipedia.org/wiki/Bernard_Lewis

یهودی	U. Rubin	Quran and tafsir	۲۰
مسیحی	M. Scholler	Exegetisches Denken und Prophetenbiographie: eine quellenkritische Analyse der Sira-berlieferung zu Muhammads Konflikt mit den Juden	۲۱
مسیحی	M. Scholler	Sira and tafsir. Muhammad al kalbi on Jews of Medina	۲۲
مسیحی ^۱	R. B. Serjeant	The sunna Jamiah, pacts with the Yathrib Jews and the Tahrim of Yathrib	۲۳
یهودی ^۲	G. Vajda	Juifs et musulmans selon le hadit	۲۴
مسیحی ^۳	Steven M. Wasserstrom	Between Muslim and Jew, the problem of symbiosis under early Islam	۲۵
مسیحی ^۴	W. M. Watt	Muhammad and Medina	۲۶
مسیحی ^۵	A. J. Wensinck	Muhammad and the Jews of Medina	۲۷

نقد منابع آقای روبین در مدخل

از مهم‌ترین نکات در رابطه با هر تحقیق که سبب انطباق و یا عدم انطباق نتایج بر واقعیات است، اطلاعاتی می‌باشد که نویسنده یا پژوهشگر در اختیار داشته که از آنها به عنوان منابع تحقیق یاد می‌شود. آقای روبین برای نوشتن این مدخل از ۲۷ منبع استفاده کرده اند. که از این تعداد تنها

^۱ https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Bertram_Serjeant

^۲ https://en.wikipedia.org/wiki/Georges_Vajda

^۳ <https://press.princeton.edu/titles/۶۷۲۳.html>

^۴ https://en.wikipedia.org/wiki/W._Montgomery_Watt

^۵ https://de.wikipedia.org/wiki/Arent_Jan_Wensinck

۵ عدد دست اول بوده است و ۲۲ منبع دیگر کتب و مقالات لاتین نگاشته شده توسط مورخان و محققان اسلام شناس غربی می‌باشد. همچنین با بررسی مذهب نویسندگان کتب مرجع ایشان، متوجه می‌شویم که ۴۰ درصد از نویسندگان کلیه کتبی که مورد رجوع آقای روبین قرار گرفته اند، یهودی هستند. (۵۰ درصد از کتب دست دوم توسط نویسندگان یهودی، ۴۰ درصد ایشان مسیحی و تنها ۱۰ درصد از آنان توسط نویسنده به چاپ رسیده اند) و این مطلب نمایانگر تاثیر بسزای اعتقادات یهودیان در نگارش مطالب و ارائه نتایج توسط آقای روبین است.

می‌توان گفت که آقای روبین منابع دست اول خوبی انتخاب کرده ولی در مورد منابع ایشان می‌توان گفت که مع الاسف منابع را بدون دلیل منطقی دست چین کرده است. بنابراین وی از منابعی که بتواند شامل باورهای تمامی احزاب و فرق اسلامی و نظرات متفاوت دانشمندان با گرایش‌های مختلف مذهبی باشد، بهره نچسته است. به بیان دیگر آقای روبین در انتخاب منابع به جوانب مختلف موضوع نپرداخته است. به نظر محقق وی پیش ادراکی داشته و برای تقویت آن دنبال منابع موافق نظر خود گشته است.

۱۹. نتیجه

با بررسی آنچه آقای روبین در این مدخل از دایرةالمعارف قرآنی لیدن نگاشته اند، می‌توان به نکات زیر دست یافت:

مهم ترین ویژگی مقاله نوشته شده توسط این اسلام شناس یهودی، فراوانی استفاده وی از آیات قرآن کریم در مدخل هاست. در ۱۴ صفحه از دایرةالمعارف، ۲۱۱ بار به آیاتی از قرآن کریم اشاره کرده است. در برخی موارد سعی دارند تا با آوردن آیات متفاوت خواننده را مجاب به قبول جمله ای کند که در ابتدای مدخل و یا عنوان خاصی از مدخل مطرح کرده است.

همچنین باید گفت بهره برداری بسیار روبین از آیات قرآن، هرچند در نگاه اول یکی از نکات مثبت و قابل تحسین در رابطه با تحقیقات ایشان است. و بی شک حاصل سال‌ها پژوهش و تحقیق وی در زمینه زبان و ادبیات عربی و تاریخ قرآن و اسلام و همچنین مترجمی قرآن کریم است، ولی لزوما سبب نزدیکی متن مدخل و مفاهیم ارائه شده با معارف قرآن کریم نشده است.

اشکال دیگری که به مجموعه تلاش های آقای روبین وارد است دوری گزینی وی از منابع شیعی است.

دیگر آنکه آقای روبین گاهی در نگاشتن برخی قسمت‌های مدخل دچار اطناب سخن شده و ذیل برخی عناوین داخلی تمرکزشان روی موضوعات حاشیه‌ای بیش از حد نیاز گشته است. و این سبب منحرف شدن ذهن خواننده از موضوع اصلی شده است.

در بررسی منابع دیده شد که بیشتر تحقیقات از بین کتب مستشرقان بوده و تنها ۵ مورد از منابعشان از کتب دست اول مسلمانان بود که هم محدود بودند و هم دست‌چین شده بودند و حاوی نظرات مختلف دانشمندان با گرایش‌های مختلف مذاهب اسلامی نبودند. شکل ورود وی به برخی از مدخل‌ها به گونه‌ای است که گویی ایشان با داشتن پیش‌ادراکاتشان به دنبال منابع موافق با آنان جهت تقویت نظرات خود بوده‌اند که این نظرات به صورت واضحی منطبق با اعتقادات یهودی ایشان و بیشتر مخالف با اصول عقاید دین اسلام بودند.

منابع

بعد از قرآن کریم

۱. اقبال، مظفر، خاورشناسی و دایره‌المعارف قرآن لیدن. مجله قرآن پژوهی خاورشناسان، ش:

۶، ۱۳۸۸ش

۲. ابوالفتح رازی، حسین بن علی، روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن، مشهد: آستان

قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، اول: ۱۴۰۸ق، ج ۱۰

۳. حسین، طه، الفتنة الكبرى (انقلاب بزرگ)، ترجمه سیدجعفر شهیدی، تهران: موسسه

مطبوعاتی علی اکبر علمی، بی تا

۴. جعفریان، رسول، سیره رسول خدا، قم: دلیل ما، نهم: ۱۳۹۲ش

۵. رشید رضا، محمد، تفسیر القرآن الحکیم الشهیر بتفسیر المنار، بیروت: دار المعرفة، اول:

۱۴۱۴ق

۶. رضایی هفتادار، حسن و مهدی همتیان. آسیب شناسی دیدگاه یوری روبین در مورد اصالت

وحی، مجله قرآن پژوهی خاورشناسان، ش: ۲۰: ۱۳۹۵ ش

۷. رضایی هفتادار، حسن و حسین علوی مهر، تحلیل و نقد مقاله انبیاء و نبوت در

دایره‌المعارف قرآن، مجله مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی، ش: ۵۰

۸. روبین، اری. انبیاء و نبوت، ترجمه حسن رضایی و حسین علوی مهر، مجله قرآن پژوهی

خاورشناسان، ش ۵، ۱۳۸۷ش

۹. طباطبایی، محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت: مؤسسه‌الأعلمی للمطبوعات، دوم:

۱۳۹۰ق

۱۰. سکری، مرتضی، عبدالله بن سبأ و اساطیری آخری، تهران: المجمع العلمی الاسلامی،

اول: ۱۴۱۷ق

۱۱. غضنفری، علی، مبانی تشیع در منابع تسنن، قم: اسوه. اول: ۱۳۸۸ش

۱۲. مغنیه، محمدجواد. تفسیر کاشف، قم: دار الکتب الإسلامی، اول: ۱۴۲۴ق

۱. Encyclopaedia of the Qur'an - Volumes ۱-۵ plus Index

Volume (Set), n.d

۲. Rubin, Uri (۲۰۰۳) "Jews and Judaism", Encyclopedia of

the Quran, Leiden, Brill

۳. https://fr.wikipedia.org/wiki/Uri_Rubin

- <http://www.urirubin.com/home> .۴
- <http://www.urirubin.com/publications> .۵
- <http://www.urirubin.com/home> .۶
- ۹۷۸۹۰۰۰۴۱۴۷۴۳۰ <https://brill.com/view/package/> .۷
- <https://www.bol.com/nl/p/encyclopaedia-of-the-quran/> .۸
/۱۰۰۱۰۰۰۴۰۱۰۱۸۳۹۵۷an/
- ۱۱/۱۹۹۹ <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/> .۹
/۳۰۴۰۲۴/what-is-the-koran/
<https://en-> .۱۰
- humanities.tau.ac.il/profile/urirubin#anchor_general_info
- https://en.wikipedia.org/wiki/Bernard_Lewis .۱۱
- https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Bertram_Serjeant .۱۲
- https://en.wikipedia.org/wiki/Georges_Vajda .۱۳
- .html۶۷۲۳ <https://press.princeton.edu/titles/> .۱۴
- https://en.wikipedia.org/wiki/W._Montgomery_Watt .۱۵
- https://de.wikipedia.org/wiki/Arent_Jan_Wensinck .۱۶
- https://en.wikipedia.org/wiki/Camilla_Adang .۱۷
- <https://www.h-> .۱۸
- ۱۲۴۴۱^net.org/people/person_view.php?id=
- https://en.wikipedia.org/wiki/Moshe_Gil .۱۹
- https://en.wikipedia.org/wiki/Shelomo_Dov_Goitein .۲۰
- https://en.wikipedia.org/wiki/G._R._Hawting .۲۱
- https://en.wikipedia.org/wiki/Marshall_Hodgson .۲۲
- https://en.wikipedia.org/wiki/R._Stephen_Humphreys .۲۳
- https://en.wikipedia.org/wiki/Meir_Jacob_Kister .۲۴
- <http://huji.academia.edu/MichaelLecker> .۲۵
- https://books.google.com/books/about/Muslims_Jews_and_Pagans.html?id=_RqtAECAAJ&source=kp_book_description .۲۶

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی